DEN DANSKE ØKONOMISKE SITUATION[1]

Et vigtigt træk ved den økonomiske udvikling i den forløbne del af 1956 er den fortsatte vækst i industrieksporten. I de første 8 måneder af indeværende år har industrieksporten været ca. 16 pct. større end i samme tidsrum i 1955, og i forhold til januar–august 1954 har der været en stigning på ikke mindre end 40 pct. Denne omstændighed har været af væsentlig betydning for opretholdelsen af produktion og beskæftigelse i industrien i en periode, hvor den økonomiske politik af hensyn til valutasituationen er gået ud på at dæmpe den indenlandske efterspørgsel, bl.a. gennem formindsket boligbyggeri. Netop boligbyggeriet viser imidlertid nu på ny en opadgående kurve, og med den direkte og indirekte påvirkning, der udgår fra den forøgede byggevirksomhed, synes det rimeligt at antage, at industriproduktionen i de sidste måneder af 1956 vil komme til at ligge over niveauet på samme tid i fjor. I denne forbindelse bør det noteres, at arbejdsløsheden i den allersidste tid har været mindre end i de tilsvarende uger sidste år.

Hvad efterspørgslen efter forbrugsvarer angår, viser omsætningen i detailhandelen i sommermånederne en betydelig fremgang i sammenligning med 1955. Fremgangen er reel, for så vidt som den ikke blot skyldes prisstigning, men også er udtryk for en forøgelse af de omsatte varemængder. En del af den større omsætning repræsenterer imidlertid køb, som var blevet udsat på grund af arbejdsstandsningen i foråret, og desuden er stigningsprocenten påvirket af, at der i de tilsvarende måneder i 1955 skete en nedgang i omsætningen efter hamstringskøbene forud for indførelsen af tøjskatten m.m. i marts. Sammenligner man for de første 8 måneder af året under eet, indskrænker fremgangen i detailomsætningen fra 1955 til 1956 sig til ca. 3 pct., hvilket er mindre end stigningen i detailpristallet, men det er ikke sandsynligt, at der for 1956 som helhed bliver tale om en reel tilbagegang i detailomsætningen. Med den sidste lønregulering for arbejdere og tjenestemænd i henhold til juli-pristallet er der udløst en ny stigning i pengeindtægterne, og fremgangen i høstudbyttet i sammenligning med 1955 vil også virke i retning af at forøge den indenlandske efterspørgsel.

Efter forringelsen af valutastillingen i april og maj har der i sommer-

[1] Se også tabelbilaget bag i heftet.

månederne i det store og hele været ligevægt mellem valutaindtægter og -udgifter. Bytteforholdet over for udlandet har i den sidste tid udviklet sig i Danmarks favør, og skibsfartens valutaoverskud har været stigende. Den gode høst må også nævnes som en gunstig faktor i valutasituationen, men med en voksende økonomisk aktivitet vil der let kunne opstå nye vanskeligheder på dette område.

INDUSTRIEN

Efter at indeks for industriproduktionen i juni havde overskredet niveauet i juni i fjor med 1 point, 129 mod 128, viste juli en nedgang i sammenligning med 1955 på 3 points, fra 86 til 83, eller næsten 4 pct., men i august indsnævredes forskellen til 1 point, idet indekset for denne måned er beregnet til 126 mod 127 for august 1955. Indekset for juli er stærkt påvirket af produktionsindskrænkninger på grund af sommerferie, og sæsonbevægelsen synes at have været noget stærkere i år end i fjor.

Medens nedgangen i industriproduktionen i 1955 var mest udpræget for konsumvareindustrien, har den i år været stærkest for produktionsmiddelindustrien. Dette skyldes vel i nogen grad, at det især var produktionsmiddelindustrien, der blev ramt af forårets arbejdsstandsninger, men det kan i denne forbindelse også nævnes, at en af statistisk departement foretagen undersøgelse tyder på en ikke ubetydelig nedgang i industriens investeringer. I 1934 virksomheder, der i 1954 gennemsnitligt beskæftigede mere end 25 arbejdere, og som tilsammen råder over 80 pct. af industriens arbejdsstyrke, gik de samlede investeringer ned fra 496 mill. kr. i 1954 til 483 mill. kr. i 1955 (løbende priser). Nedgangen falder så godt som udelukkende på investeringer i værktøj og maskiner samt

Industriproduktionen.

(Procentvis forandring fra tilsvarende periode det foregående år).

	1. kvt. 1955	2. kvt. 1955	3. kvt. 1955	4. kvt. 1955	1. kvt. 1956	2.kvt. 1956	Juli-aug. 1956
Næringsmiddelindustri	+ 4	÷ 2	+ 7	+ 1	÷ 1	+ 6	÷ 4
Tekstilindustri	+ 4	÷ 3	÷ 9	÷14	÷13	÷ 9	+ 5
Fodtøjs- og beklædningsindustri	+ 2	÷ 3	÷10	÷16	÷16	÷14	÷ 3
Træindustri	+ 4	+ 2	+ 5	÷ 1	÷ 7	÷ 9	÷ 7
Papir- og grafisk industri	+ 5	+ 3	+ 3	+ 1	÷ 3	÷10	+ 1
Kemisk industri	+ 3	÷ 7	+ 2	÷ 1	+ 2	+ 7	+ 3
Sten-, ler- og glasindustri	0	÷ 9	÷ 4	÷ 8	÷10	÷ 9	÷ 4
Jern- og metalindustri	+10	+ 4	0	÷ 2	÷ 5	÷ 6	÷ 4
Transportmiddelindustri	+ 6	+ 1	+ 1	+ 1	÷ 8	÷ 8	+ 8
Industrien ialt	+ 5	÷ 1	0	÷ 3	÷ 6	÷ 5	÷ 2
Heraf:							
Konsumvareindustri	+ 4	÷ 2	0	÷ 3	÷ 4	÷ 3	÷ 1
Produktionsmiddelindustri	+ 8	+ 1	0	÷ 2	÷ 7	÷ 8	÷ 2

automobiler. En del af disse virksomheder – der i 1954 beskæftigede 63 pct. af samtlige arbejdere i industrien – har desuden givet oplysninger om deres investeringsplaner for 1956. Herefter ligger den planlagte investering i de allerfleste industrigrupper væsentlig lavere end det faktiske niveau i 1955; for alle de pågældende virksomheder under eet andrager nedgangen 14 pct. (uvejet gennemsnit) af investeringerne i fjor.

BYGGEVIRKSOMHEDEN

Opsvinget i boligbyggeriet kan måles ved, at antallet af lejligheder under opførelse i hele landet i løbet af 1. halvår 1956 forøgedes med næsten 3.200 til over 24.000. Det tilsvarende tal ved udgangen af juni i fjor var godt 23.500. For erhvervsejendomme – fabrikker og værksteder, avlsbygninger ved landbruget, kontor- og butikslokaler o.s.v. – var fremgangen i etageareal under opførelse endnu stærkere end for beboelsesejendomme, nemlig over 25 pct., hvorimod etagearealet i ikke-erhvervsejendomme formindskedes med næsten en femtedel. For alt nybyggeri under eet steg etagearealet under opførelse i 1. halvår 1956 med ca. 9 pct.

For boligbyggeriets vedkommende er fremgangen fortsat i juli kvartal. Fra slutningen af juli til slutningen af august steg antallet af lejligheder under opførelse uden for de egentlige landdistrikter fra ca. 22.400 til ca. 23.200 mod ca. 22.200 ved udgangen af august 1955.

Byggevirksomheden.

	Beboelsesejendomme		Erhvervs-ejendomme	Ikke-erhvervs-ejendomme	Tilsammen
	1000 m²	Antal lejligheder	1000 m²	1000 m²	1000 m²
Under opførelse 1. januar 1956..	1755	21067	678	616	3049
Fuldført i 1. halvår 1956.....	774	8881	338	251	1363
Påbegyndt 1. halvår 1956.....	987	12073	516	135	1638
Under opførelse 1. juli 1956.....	1968	24259	856	500	3324
Under opførelse 1. juli 1955.....	1971	23677	735	811	3517

LANDBRUGET

Med undtagelse af en enkelt måned har *husdyrproduktionen* i den forløbne del af 1956 ligget lavere end i fjor. For de første 8 måneder tilsammen andrager nedgangen 5–6 pct. Den vigtigste årsag er den formindskede *flæskeproduktion*. For juli og august tilsammen var nedgangen i flæskeproduktionen i sammenligning med den tilsvarende periode i 1955 dog ubetydelig. Ved den sidste svinetælling i begyndelsen af oktober var svinebestanden steget til over 4.9 mill. stk., hvilket var godt 200.000 flere end i oktober i fjor. Antallet af søer var 514.000 mod 453.000 og af første gang drægtige søer 117.000 mod 81.000, og også antallet af pattegrise var steget

stærkt. Man må derfor vente, at slagtningerne om nogle måneder vil komme til at ligge højere end det foregående år.

Mælkeproduktionen var i 1. halvår af samme størrelse som i 1. halvår 1955, men i juli kvartal var mælkeydelsen stærkt påvirket af den sparsomme græsning, og der blev på mejerierne kun indvejet 1181 mill. kg mælk mod 1283 mill. kg i juli kvartal 1955, en nedgang på 8 pct. Den tilsvarende nedgang i smør- og osteproduktionen var henholdsvis 6.6 og 5.3 pct. I 1. halvår 1956 var smørproduktionen noget større og osteproduktionen lidt mindre end i 1. halvår 1955.

Trods nedgangen i de producerede mængder har værdien af husdyrproduktionen været lidt større end i fjor. I løbet af sommeren har afsætningsforholdene for dansk smør på de udenlandske markeder og især det engelske udviklet sig i gunstig retning, og *smørnoteringen* (afregningstallet) har kunnet forhøjes betydeligt. I de fire første uger af juli kvartal var afregningstallet 575 kr. pr. 100 kg, i de fem næste uger 600 kr., derefter i to uger 650 kr. og i kvartalets to sidste uger 700 kr. Eksporten til de sekundære markeder var ret betydelig, og eksporten til England lå i det meste af kvartalet på kun ca. 1500 tons om ugen. Med en eksport af denne størrelse kunne det danske smør opnå en stadig stigende overpris i forhold til smørret fra Commonwealth-landene, og det var muligt at realisere en væsentlig del af de beholdninger, som smøreksportudvalget i det foregående kvartal havde opkøbt for at aflaste markedet.

De engelske *noteringer for dansk bacon* er i de sidste 4–5 måneder kun blevet ændret een gang, idet de i midten af juli blev nedsat med 10 sh. til henholdsvis 314, 300 og 286 sh. pr. cwt. for 1., 2. og 3. kvalitet. Disse noteringer repræsenterer de priser, som gælder for salg fra importør til grossist og indeholder altså siden den 1. oktober også den værditold på 10 pct., som fra denne dato opkræves ved import af bacon fra lande uden for det britiske statssamfund. Men det må erindres, at under den ordning, der gjaldt for det sidste år under langtidskontrakten, opnåede de danske eksportører foruden mindsteprisen på 240 sh. pr. cwt. kun forskellen mellem noteringen og 270 sh. pr. cwt., medens 30 sh. pr. cwt. (for så vidt

Udførslen af de vigtigste landbrugsprodukter.
(Mill. kg).

	Januar—september 1955	1956	Ændring i pct.
Smør	99.9	95.6	÷ 4.3
Ost	39.4	44.1	+11.9
Bacon og flæsk	222.3	175.5	÷21.1
Æg	75.9	69.3	÷ 8.7
Hornkvæg[1]	359.1	379.8	+ 5.8

[1] 1000 stk.

noteringen lå på 270 sh. og derover) tilfaldt importøren, det vil sige den engelske stat. Da bacontolden med de nuværende priser ikke overstiger 30 sh. pr. cwt., er der ikke siden 1. oktober sket nogen væsentlig ændring i den betaling, de danske eksportører har opnået på det engelske marked. Herhjemme blev andelsslagteriernes landsnotering for slagterisvin imidlertid i september nedsat med 18 øre til 446 øre pr. kg slagtet vægt. Dette svarer omtrent til noteringen på samme tid i fjor.

UDENRIGSHANDEL OG BETALINGSBALANCE

Den stærke stigning i importværdien i april kvartal skyldtes i overvejende grad en forøgelse af de importerede varemængder. Kvantumsindekset for importen er for april kvartal beregnet til 171 mod 154 i januar kvartal og 155 i april kvartal 1955. I april kvartal lå importmængden for første gang siden januar kvartal 1955 højere end det foregående år. For eksportens vedkommende steg kvantumsindekset fra 184 i januar kvartal til 194 i april kvartal; i april kvartal 1955 var det 186.

Prisudviklingen i udenrigshandelen var både i januar og april kvartal til ugunst for Danmark. Indeks for enhedsværdien af de indførte varer, der i oktober kvartal i fjor var 122, var i januar kvartal 125 og i april kvartal 128, medens de tilsvarende tal for de udførte varer var 116, 113 og 111, hvorved bytteforholdet over for udlandet forringedes fra 95 til 90 og 87. Med de priser, der i juli kvartal i år er opnået for danske landbrugsprodukter, kan man regne med, at forringelsen af bytteforholdet er standset og afløst af en ny stigning.

Trods den forøgede import i første halvdel af 1956 viser opgørelsen pr. 30. juni en nedgang i lagerbeholdningerne af råstoffer m. v. i forhold

Udenrigshandelen.

(Månedsgennemsnit i mill. kr.).

	Import	Eksport	Heraf: Landbrugsprodukter	Heraf: Industrivarer	Importoverskud
1. kvt. 1955	682	585	350	208	97
2. – –	651	580	324	232	71
3. – –	652	570	323	219	82
4. – –	714	664	380	253	50
1. kvt. 1956	671	607	334	242	64
2. – –	768	627	333	267	141
Juli–august 1956	724	604	329	249	120
Januar–august 1955	662	579	336	218	83
– 1956	721	614	332	253	107

til stillingen ved udgangen af 1955 (importværdien af de varer, der indgår i lagertællingen, udgør omkring halvdelen af landets samlede import). En sammenligning mellem lagerbeholdningerne på disse to tidspunkter er imidlertid ikke særlig oplysende, fordi lagrene normalt har en faldende tendens i årets første halvdel og en stigende i sidste halvdel. Det har større interesse at konstatere, at der i forhold til den 30. juni 1955 har været en mængdemæssig forskydning i lagerbeholdningerne på + 10 pct. Det viser sig altså, at forbedringen af valutastillingen i det pågældende tidsrum er foregået samtidig med en forøgelse af lagerbeholdningerne.

Vare- og tjenestebalancen.

(Mill. kr.).

Nettoposter	1. kvt. 1956	2. kvt. 1956	1. halvår 1956	1. halvår 1955
Vareindførsel og -udførsel (f.o.b.)	10	÷212	÷202	÷146
Søtransport	80	80	160	115
Rejser	÷ 6	5	÷ 1	÷ 21
Renter, aktieudbytte og lign.	÷10	÷ 13	÷ 23	÷ 37
Varer og tjenester i øvrigt	30	30	60	50
Varer og tjenester i alt	104	÷110	÷ 6	÷ 39

Efter den foreløbige opgørelse var der i 1. halvår 1956 omtrent ligevægt på betalingsbalancens løbende poster, idet underskuddet i april kvartal som følge af den store merimport opvejedes af et tilsvarende overskud i januar kvartal. For de 6 måneder under eet forbedredes bankernes, statens og kommunernes status over for udlandet med tilsammen 78 mill. kr. (summen af en forbedring på 169 mill. kr. i januar kvartal og en forringelse på 91 mill. kr. i april kvartal). Da underskuddet på vare- og tjenestebalancen i samme tidsrum var på 6 mill. kr., følger heraf – under forudsætning af at vare- og tjenestebalancen er rigtig opgjort –, at der på andre kapitalposter må være tilvejebragt et beløb på 84 mill. kr. fra udlandet i 1. halvår 1956. Heraf falder 29 mill. kr. på erstatninger til danske redere for sejlads i allieret tjeneste under krigen.

Hvad angår bevægelserne på kapitalposterne i juli kvartal kan det nævnes, at der i afdrag på statens og kommunernes udenlandske gæld er betalt 21 mill. kr., medens der er modtaget 25 mill. som afdrag på flygtningetilgodehavenderne i Vesttyskland. Nationalbankens udenlandske nettogæld forøgedes i juli kvartal med 2 mill. kr. og de private bankers udenlandske nettotilgodehavende med 25 mill. kr. Med mindre der på andre kapitalposter er sket større forskydninger, kan man heraf drage den slutning, at der i juli kvartal ligesom i 1. halvår har været omtrent ligevægt mellem indtægter og udgifter vedrørende varer og tjenester.

Bankernes nettotilgodehavende i udlandet[1].

(Mill. kr.).

Ultimo		E.P.U.	U.S.-doll.	Can. doll. o. sfrcs.	Andre valutaer	Internat. inst. (netto)	Ialt national-banken	Private banker	Tilsammen
Dec.	1951	÷266	267	4	106	÷ 91	20	÷54	÷ 34
Dec.	1952	÷223	494	8	156	÷103	332	÷44	288
Dec.	1953	÷432	669	8	172	÷ 91	326	÷33	293
Dec.	1954	÷673	637	8	÷59	÷ 85	÷172	÷35	÷207
Juni	1955	÷848	474	6	÷22	÷ 66	÷456	44	÷412
Juli	—	÷836	499	6	÷17	÷ 77	÷425	34	÷391
Aug.	—	÷816	506	10	÷17	÷114	÷431	51	÷380
Sept.	—	÷813	544	10	÷15	÷ 80	÷354	29	÷325
Okt.	—	÷795	520	11	÷14	÷ 93	÷371	18	÷353
Nov.	—	÷743	572	12	÷39	÷ 92	÷290	15	÷275
Dec.	—	÷732	596	12	÷40	÷ 75	÷239	21	÷218
Jan.	1956	÷682	598	11	÷40	÷ 75	÷188	26	÷162
Febr.	—	÷677	628	10	÷37	÷ 87	÷163	40	÷123
Marts	—	÷670	659	10	÷39	÷ 90	÷130	62	÷ 68
April	—	÷687	592	8	÷40	÷ 72	÷199	57	÷142
Maj	—	÷689	568	6	÷52	÷ 84	÷251	53	÷198
Juni	—	÷694	563	7	÷48	÷ 74	÷246	50	÷196
Juli	—	÷689	558	8	÷44	÷ 84	÷251	65	÷186
Aug.	—	÷674	523	7	÷38	÷120	÷302	79	÷223
Sept.	—	÷668	538	7	÷46	÷ 79	÷248	75	÷173
Okt.	—						÷168		

[1] Tallene i første kolonne angiver gælden til E. P. U. efter afregningen for den pågældende måned og tallene i den anden kolonne dollarbeholdningen med tillæg af tilgodehavende eller fradrag af skyldige dollarbetalinger til E. P. U.

PENGE- OG KAPITALMARKED

Likviditetssituationen var ved udgangen af juli kvartal omtrent uforandret i sammenligning med stillingen ved udgangen af april kvartal. For de tre måneder under eet var der som nævnt ligevægt mellem tilgang og afgang af udenlandsk valuta i nationalbanken, og hvad angår nationalbankens mellemværende med statskassen, skete der heller ikke større ændringer. I løbet af de første 9 måneder af 1956 er statens samlede gæld til nationalbanken formindsket med 125 mill. kr., medens den i samme tidsrum i 1955 forøgedes med næsten 150 mill. kr. Til gengæld er omløbet af indenlandske statsobligationer og skatkammerbeviser steget væsentlig stærkere end i fjor, nemlig med 224 mill. kr. mod 45 (pålydende værdi). På grund af nedgangen i det færdiggjorte byggeri har nettotilgangen af kredit- og hypotekforeningsobligationer derimod været mindre end i 1955,

Mill. kr.	Sept. 1955	Dec. 1955	Marts 1956	Juni 1956	Juli 1956	Aug. 1956	Sept. 1956
Nationalbanken:							
Udenlandske tilgodehavender, netto.	÷354	÷239	÷130	÷246	÷251	÷302	÷248
Nettotilgodehavende hos staten	2417	2466	2292	2377	2302	2441	2341
Obligationer og aktier.....	480	531	495	490	489	490	493
Seddelomløb.....	1959	2217	2149	2171	2096	2079	2107
Foliokonto.....	398	441	365	322	354	405	360
Tilsammen..	2357	2658	2514	2493	2450	2484	2467
Forretningsbankerne:							
Kassebeholdning.....	769	914	816	788	770	740	743
Obligationer og aktier.....	1151	1157	1294	1309	1274	1290	1266
Udlån i alt (indenlandsk).....	6062	6179	6139	6340	6321	6259	6360
Indlån i alt (indenlandsk).....	6726	6850	6934	7086	7021	7120	7129
De større sparekasser:							
Obligationer og aktier.....	1429	1416	1441	1434	1430	1450	1442
Udlån i alt.....	3659	3655	3718	3759	3784	3810	3835
Indlån i alt.....	4947	4922	5049	5148	5152	5165	5161

og den samlede nettotilgang af statsobligationer, skatkammerbeviser og kredit- og hypotekforeningsobligationer er derfor kun steget fra 471 til 578 mill. kr.

Den stabilitet, der i længere tid havde præget obligationsmarkedet, afløstes i september af et fald, der bevirkede, at indekset for obligationskurser gik ned fra 83 til 82 (1935 = 100). På aktiemarkedet fortsattes derimod kursopgangen gennem hele juli kvartal. I løbet af de sidste 12 måneder er aktiekursindekset steget med 14–15 pct., rederiaktier alene med over 28 pct.

PRISUDVIKLINGEN

Engrospriserne som helhed havde i juli og august en svagt stigende tendens, men i september faldt engrospristallet fra 369 til 366 og var dermed tilbage på samme niveau som i marts. Nedgangen var begrænset til grupperne »vegetabilske levnedsmidler«, »foderstoffer« og »kemisk-tekniske varer« og skyldtes især prisfald for kartofler, hvede og rug. I forhold til samme tidspunkt i 1955 er der nogen stigning for korn, men kraftigt prisfald for kartofler. Den eneste gruppe, der viste væsentlig prisstigning, var »animalske levnedsmidler«, der siden maj er steget fra 303 til 340 eller med ca. 12 pct. Angående enkeltheder henvises iøvrigt til nedenstående tabel.

Engrospristallet
(1935 = 100)

	Sept. 1955	Dec. 1955	Marts 1956	Juni 1956	Juli 1956	Aug. 1956	Sept. 1956	Ændring i pct. Sept. 55 –sept. 56	Ændring i pct. Dec. 55 –sept. 56
Vegetabilske levnedsmidler	343	348	361	376	374	374	346	+ 0.9	÷0.6
Animalske levnedsmidler	314	335	332	315	321	328	340	+ 8.3	+1.5
Foderstoffer	427	422	415	422	421	427	413	÷ 3.3	÷2.1
Godningsstoffer	238	239	246	250	250	255	256	+ 7.6	+7.1
Brændsel og mineralske olier	485	505	537	546	546	546	546	+12.6	+8.1
Jern, metaller og varer deraf	336	345	351	348	350	352	356	+ 6.0	+3.2
Bygningsmaterialer (undt. træ)	265	270	279	286	286	289	289	+ 9.1	+7.0
Træ og papir	498	495	500	496	496	494	491	÷ 1.4	÷0.8
Tekstil og konfektion	330	330	332	335	334	333	333	+ 0.9	+0.9
Huder, læder og skotøj	305	307	306	309	310	310	310	+ 1.6	+1.0
Kemisk-tekniske varer	248	250	251	250	250	252	249	+ 0.4	÷0.4
Engros-pristallet	353	360	366	367	368	369	366	+ 3.7	+1.7
Råvarer og halvfabrikata	412	424	435	444	444	447	438	+ 6.3	+3.3
Færdigvarer	325	330	333	331	331	333	332	+ 2.2	+0,6
Importvarer	427	432	440	441	441	442	441	+ 3.3	+2.1
Eksportvarer	326	370	343	328	334	340	347	+ 6.4	÷6.2

Medens importvarepriserne har været uforandrede i juli kvartal, er priserne for eksportvarer steget med ca. 6 pct. Forholdet mellem priserne på importvarer og eksportvarer er gunstigere end i september 1955, men ikke så gunstigt som i december i fjor.

22.-10.-1956.
C. L.